

מעיינין הפרשה

מידות והליכות

כעס וסבלנות | גיליון 1 | תש"פ

דוד המלך

איזה חבר נבחר? אדם ניכר בכעסו

איך נדע אם להתחבר אל אדם מסוים או להתרחק ממנו? הנה על ידי הכעס אפשר לדעת זאת. אם הוא שומר נשמתו הקדושה בשעת כעסו שלא יעקור אותה ממקומה על ידי כעסו ויבוא במקומה אל זר, זהו אדם הראוי והוא נקרא עבד לאדונו, וזהו אדם השלם. (זוהר תצווה)

פגם בנשמה

כתב רבי חיים ויטאל: מורי האר"י זיכרונו לברכה היה מקפיד בעוון הכעס יותר מכל שאר העבירות, ואפילו לדבר מצווה היה מקפיד שלא לכעוס. והסביר משום שכל שאר העבירות אינן פוגמות אלא איבר אחד בנפש, אבל מידת הכעס פוגמת כל הנשמה כולה ונכנסים במקומה כוחות הטומאה.

הפסדי הכעס

אמר רב שמואל בר נחמני, אמר רבי יונתן: כל הכועס, כל מיני גיהנום שולטים עליו. אמר רבה בר רב הונא: כל הכועס, אפילו שכינה אינה חשובה כנגדו.

רב ירמיה מדיפתי אמר: כל הכועס משכח תלמודו ומוסיף טיפשות.

רב נחמן בר יצחק אמר: כל הכועס, בידוע שעוונותיו מרובים מזכויותיו.

הכעס מאבד חינו בעיני הבריות והוא שנוא בעיניהם ומתוך כך אין מעשיו מקובלים בעיני הבריות, ואפילו אם יש ביזו תורה ומעשים טובים אין העולם למדים ממנו. (אורחות צדיקים)

המעות של החת"ס סופר

מסופר על החת"ס סופר (מגדולי הרבנים בהונגריה לפני כ-200 שנה) שהיה נוהג לקנות מכמות גדולה של מעות קודם הפסח ומחלקן לעניים. בערב פסח, היה אופה את המעות מלווה שלו בהידור רב.

פעם איכר שהניח את מעותיו המהולכות בביתו ועלה ללמוד בבית המדרש. התדפק עני צללת וביקש מעות. המשכרת נזרזה להציא לו מעות, ונטעות נתנה לו את המעות מלווה המהולכות של החת"ס סופר.

למותר לציין את ההבדל שאחזה בבני הבית ואת הצער הגדול של המשכרת כאשר נחזרה הטעות. הרבנית הייתה אובדת עטות. כילד תודיע לבעלה, שזולתי ילטער מאוד על הפסד המעות המהולכות...

והנה כאשר חזר החת"ס סופר לביתו ונדע לו את אשר איכר, חיך בשלווה ואמר: 'לא קרה כל אסון, חלילה. מוטב שאוכל מעות פשוטות ככל בית ישראל, ובלבד שלא נכשל במידת הכעס המגונה'.

זוכה לגילוי אליהו

אמר אבא אליהו: לעולם אין התורה מתפרשת אלא למי שאינו קפדן, אף אני איני מתגלה אלא למי שאינו קפדן. אשרי מי שפגע בו אליהו ומי שישב עימו, שמוכסח לו שהוא בן העולם הבא. (כלה רבתי ט"ו)

תלמיד קשה תפיסה וקשה הבנה היה לו לרבי פרידא, אך מעולם לא כעס עליו רבי פרידא אלא התאזר במידת הסבלנות ולימדו שוב ושוב, ולפעמים לימדו ארבע מאות פעמים, חזר ושינן באוזניו את השיעור עד שהתלמיד הבין את הסוגיא.

יום אחד, בשעה שמסר רבי פרידא את שיעורו לאותו תלמיד, נכנס אדם לבית המדרש והזמין את הרב לדבר מצווה. קיבל הרב את ההזמנה ומיד המשיך במסירת השיעור כהרגלו ארבע מאות פעם, אולם הפעם לא חזרו הדברים לראשו הקשה של התלמיד. "מדוע אינך מבין היום את השיעור?" שאלו רבי פרידא. ענה לו התלמיד: "מאותה שעה שהוזמנת ללכת, הסחתי דעתי מן הלימוד ולא הצלחתי להתרכז, כי חששתי שהנה כבר תעזבני וממילא לא אדע היום את השיעור!"

הרגיעו רבי פרידא ובסבלנותו הגדולה למד עם תלמידו ארבע מאות פעמים נוספות עד שהתלמיד הבין את השיעור. יצאה בת קול והכריזה: "רבי פרידא הנך ראוי לבחור אהת משתי האפשרויות: תוספת חיים של ארבע מאות שנה, או שתוכו אתה ודורך לחיי העולם הבא!" בחר רבי פרידא באפשרות השנייה ואמר: רצוני שזוכה אני ודורי לחיי העולם הבא". יצאה בת קול ואמרה: תנו לו את שניהם – גם ארבע מאות שנה וגם שיזכה יחד עם דורו לחיי העולם הבא. (עירובין נ"ד)

"וְהָיָה כַּעַס מוֹלֵךְ וְהַעֲבֵר רַעַה מִבְּשֵׁרֶךָ" (קהלת י"א)

דוד המלך אף על פי שהיה צדיק גדול ודבק בה' כל חייו ונידד שנה מעיניו כדי לעסוק בתורה הקדושה, עדיין לא זכה להיות "רגל רביעי במרכבה" כי אם על ידי סבלנותו, שלא כעס על שמעי בן גרא בשעה שזרק עליו עפר, גידפו וקיללו וסקלו באבנים. ומה הייתה תגובת דוד? "הניחו לו ויקלל כי ה' אמר לו קלל". ואז זכה למעלתו השלימה. (מתוך מדבש)

אחת ממשאלותיו הגדולות של דוד המלך הייתה בניית בית המקדש. לאחר ששיכן דוד את ארון הברית באוהל שייחד לו, שב לביתו בתקווה שיזכה לבנות בית לאלוקים ולהשיב את ארון הברית למקום הראוי לו. אולם עוד באותו לילה שלח הקדוש ברוך הוא את נתן הנביא אל דוד ואמר לו: לא תבנה בית לשמי, כי דמים רבים שפכת, אלא ושכבת את אבותיך ובנך שלמה הוא יבנה בית לשמי...

מה היו עושים האנשים הרעים, שהיו בדורו של דוד? היו עומדים מאחורי חלונות ביתו של המלך וקוראים: "דוד, אימתי יבנה בית המקדש? אימתי בית ה' נלך?" ידע דוד כי כוונתם לשאול: מתי תמות וימלך בנך שלמה אחריך. אולם דוד לא כעס עליהם כלל, כפי שמעיד הוא על עצמו בתהלים קכ"ב לא רק שלא התרעמתי עליהם אלא אף "שמחתי באומרים לי בית ה' נלך". (ירושלמי ברכות ב')

על שחר הנשמר מהכעס

- א. תפילתו מתקבלת לפני ה'.
- ב. אין אש גיהנום שולטת בו.
- ג. נעשה מרכבה לשכינה.
- ד. סופו שעולה לגדולה ושררה.
- ה. זוכה לפרנסה ולעשירות.
- ו. שונאיו אינם שולטים בו.
- ז. נקרא אהוב לפני הקדוש ברוך הוא.
- ח. קונה לו מידת הרחמנות והענווה.

הכעס מסלק את הדעת

בניי, דעו כי מידת הכעס היא מן המידות המגונות והפחותות והיא אוצר הטיפשים. ואמרו חכמינו זיכרונו לברכה: הכעס מסלק את הדעת. וכל מי שהוא כועס ואינו מעביר על מידותיו – הקדוש ברוך הוא כועס עליו. (מעלות המידות)

הוזהרם מאד במידת הכעס שהרי משנה רבינו עליו השלום, שהיה רבן של נביאים, בעבור הכעס בא לכלל מעות. וכל מי שמרגיל את עצמו במידת הכעס מביא על עצמו עונש גדול מאת הבורא.